

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ.

—000—

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδι. 212.)

Ἰδοὺ δὲ ὕψος πολὺ διαφορετικώτερον τούτου λέγω δὲ τὴν ἐκ τῆς ῥῥῥῥ συγκίνησιν ἐν τῇ ὑψίστῃ παραφορᾷ της. αὐτὴ ἐγένετό σοι, ὅτι νῦν ἀνέβητε πάντες πρὸς εἰς δώματα μάταια; ἐναπλήσθη ἡ πόλις βοώντων, πρὸς οἱ τραυματῖαι σου οὐ τραυματῖαι ἐν μαχίραις, οὐδὲ οἱ νεκροὶ σου νεκροὶ πολέμων. . . Ἰδοὺ δὲ ὁ Κύριος Σαδωὺθ ἐκβάλλει καὶ ἐκτρέφει ἄνδρα καὶ ἀφελεί τὴν στολὴν σου καὶ τὸν στέφανόν σου τὸν ἐνδοξόν, καὶ ῥίψει σε εἰς χώραν μεγάλην καὶ ἀμέτρητον καὶ ἐκεῖ ἀποθάνῃ καὶ θήσῃ τὸ ἄρμα σου τὸ καλὸν εἰς ἀτιμίαν, καὶ τὸν οἶκόν σου τοῦ ἄρχοντός σου εἰς καταπάτημα (α). — Διατί ἀναβαίνετε οὕτω βιαίως εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν σας; Πόλις πλήρης θορύβου, πόλις πλήρης ὄχλου, πόλις θριαμβεύουσα! τὰ τέκνα σου ἐρροεύθησαν ἀλλ' ὄχι ἐν στόματι μαχαίρας, οὔτε νεκροὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἔπεσαν. . . Ὁ Κύριος θέλει περιτριγυρίσαι τὸ μέτωπόν σου μὲ τὸν στέφανόν τῶν δυστυχιῶν. θέλει σὲ ῥίψει εἰς χώραν ἐκτεταμένην καὶ πλήρη θλίψεως, καὶ ἐκεῖ θέλεις ἀποθάνει ἄδοξος. Ἰδοὺ ποῦ θέλει καταντήσῃ τὸ ἄρμα τῆς δόξης σου!

Εἰς ποῖον ἄγνωστον κόσμον σὲ ῥίπτει ἐν ἀκαρεῖ ὁ θεόπνευστος προφήτης, καὶ ποῦ σὲ φέρει! Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ὁμιλεῖ καὶ πρὸς τὸν ὅποιον ἀπευθύνεται ὁ λόγος; ἡ συγκίνησις διαδέχεται τὴν συγκίνησιν, καὶ ἕκαστος στίχος σὲ ἐκπλήττει ἐνεκα τοῦ στίχου ὅστις προηγέθη. Ἡ πόλις δὲν εἶναι πλέον τὸ σύνολον τῶν οἰκοδομημάτων, ἀλλ' εἶναι μία γυνή, ἡ μᾶλλον μυστηριώδης τι πρόσωπον, διότι δὲν δηλοῦται τὸ γένος του· ἀναβαίνει ἐπὶ τῆς στέγης τῶν οἰκιῶν διὰ νὰ θρηνήσῃ ὁ προφήτης, συμμεριζόμενος τὴν ταραχὴν του, τῇ λέγει πληθυντικῶς ὅτι νῦν ἀνέβητε, καὶ προσθέτει τὸ πάντες περιληπτικόν· καὶ ῥίψει σε εἰς χώραν ἀμέτρητον. . . καὶ θήσῃ τὸ ἄρμα σου τὸ καλὸν εἰς ἀτιμίαν. . . Ἰδοὺ συνάφεται λέξεων καὶ ποιήσις λίαν παράδοξοι!

Ὁ Ὅμηρος ἔχει ἀπείρους τρόπους ἐξήχους διὰ νὰ περιγράψῃ τὸν βίαιον θάνατον· ἀλλ' ἡ Γραφή τοὺς υπερβαίνει ὅλους διὰ μόνος τῆς φράσεως ταύτης· αὐτὴ τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ γένους της θέλει καταγράψῃ τὴν ὠραιότητά της, φράσις ἀπαντωμένη μόνον εἰς τὴν Γραφὴν ἀντὶ τοῦ ὅτι τρομερότερος θάνατος. Ἄδεν εἶναι γνωστὸν πόθεν ἤρυσθη τὴν ἐκφράσιν ταύτην τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· ἡ πρὸς τὸ τοιοῦτον ὑψηλὸν καὶ ἔξοχον ἄγουσα ὁδὸς εἶναι ἄγνωστος. Ἐπίσης ἡ Γραφή ἀποκαλεῖ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ τρόμου, καὶ κατὰ ταῦτα

ὁμιλοῦσα περὶ τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου, λέγει· ἐν γαστρὶ δὲ λήφεται ὁδύνας. . . ἡ δὲ κοιλία αὐτοῦ ὑποίσει ὁδόν. . . Ὁταν ὁ αὐτὸς Ἰωὺ θέλῃ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, κραυγάζει· εὐμὸς ὁ Ἄδης ἐνώπιον αὐτοῦ. . . δεσμεύων ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ. . . καθιστάνων βασιλεῖς ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ περιέδωκε ζώην ὁσφύας αὐτῶν. »

Ὁ μάντις Θεοκλυμένης, εἰς τὸ συμπόσιον τῶν ἐραστῶν τῆς Πηνελόπης, προσβαλλόμενος τὰς αἰσθήσεις ἀπὸ ἀπαισίους ῥήτων, οἵτινες φαίνονται ἐπαπειλοῦντες αὐτοὺς, κράζει·

« Ἄ δειλοί, τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμῶν

οὐρανοῦ ἐκπορεύεσθαι, κακὰ δ' ἐπιδεδρομὴν ἀγλὸς. »

« Ὡ δυστυχεῖς! τί κακὸν εἶνε αὐτὸ τὸ ὅποιον βλέπω εἰς ὑμᾶς; ὅποιον σκότος φαίνεται περιεχυμένον ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλὰς, ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ εἰς τὰ κλονούμενα γόνατά σας! Ἐρυγμὸς (μουγκρισμός) ὁξὺς ἀκούεται ἐξερχόμενος τοῦ στόματός σας, καὶ αἱ παρειαί σας καταπλημμυροῦσιν ἀπὸ φλογερὰ δάκρυα· οἱ τοῖχοι, τὸ φάτνωμα καὶ ὅλη ἡ οἰκία εἶνε βαντισμένη ὁλοτρόγυρα ἀπὸ αἵμα, καὶ ἡ αἵθουσα αὕτη καὶ τὸ προαύλιον ὅλον εἶνε πλήρες ἀπὸ σκιάς αἵτινες καταβαίνουν εἰς τὸν ἄδην διὰ μέσου τοῦ σκότους· ὁ ἥλιος ἐχάθη ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, καὶ ἀνέτειλεν ἡ νύξ τοῦ σκότους! »

Ὅταν φοβερὸν καὶ ἄν εἶνε τὸ ἔξοχον τοῦτο, ὑποχωρεῖ ὁμοίως εἰς τὴν ὁρασίν τῆς βίβλου τοῦ Ἰωὺ· « Φύβω δὲ καὶ ἤγω νυκτερινῇ ἐπιπίπτων φόβος ἐπ' ἀνθρώπους, φρίκη μοι συνήντησε καὶ τρόμος, καὶ μεγάλως μου τὰ ὅσα διέσεισε, καὶ πνεῦμα ἐπὶ πρόσωπόν μου ἐπῆλθεν, ἔφριξαν δὲ μου τρίχες καὶ σάρκες. — ἀνέστην καὶ οὐκ ἐπέγων, εἶδον καὶ οὐκ ἦν μορφή πρὸ ὀφθαλμῶν μου, ἀλλ' ἡ αὖραν καὶ φωνὴν ἤκουον. » — Εἰς τὴν φρίκην νυκτερινῆς ὁράσεως, ὅταν ὁ ὕπνος ἀποκοιμίζῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν βαθύτερόν του κευθμῶνα, κατεκυριεύθη ἀπὸ φόβου καὶ τρόμου, καὶ ἡ φρίκη διέπερασεν ἕως καὶ αὐτὰ τὰ ὅσα μου πνεῦμά τι ἐπέρασεν ἔμπροσθέν μου, καὶ αἱ τρίχες τῆς σαρκὸς μου ὠρθώθησαν ἀπὸ τὴν ἐκπληξίν μου! Εἶδον πράγμα τι τοῦ ὁποίου δὲν ἠμπόρουν νὰ διακρίνω τὸ πρόσωπον· μοὶ ἐφαίνετο ὡς φάντασμα ἀποπέμπον λεπτὴν φωνὴν ὡς σφίγμα ἀνέμου!

ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα ὀλιγώτερα αἵματτα καὶ σκότη καὶ σκιαὶ παρὰ εἰς τὸν Ὅμηρον· ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ ἀμορφον τοῦτο πνεῦμα καὶ ἡ λεπτή ἐκείνη ὡς αὖρα φωτὴ εἶναι τῶντι πολὺ τρομερότερα.

Ὡς πρὸς τὸ ἔξοχον τὸ ὅποιον προέρχεται ἀπὸ τὴν παράθεσιν μεγάλης τινὸς ιδέας καὶ μικρᾶς εἰκόνας, θέλομεν ἰδεῖ λαμπρὸν παράδειγμα μεταβαίνοντες εὐθὺς εἰς τὸ περὶ συγκρίσεων.

Ὅταν ὁ κοιδὸς τοῦ Ἰλίου θέλῃ νὰ ζωγραφίσῃ νεανίαν καταβαλλόμενον ἀπὸ τὴν λόγχην τοῦ Μεγαλέχου, τὸν παρομοιάζει μὲ ἐλαίαν κεκαλυμμένην ἀπὸ ἄνθη, φυτευμένην ἐντὸς σκιστοῦ τινος κήπου μακρὰν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς δρό-

(α) Ἰωὺ, κεφ. ιε.

σου καὶ τοῦ ζεφύρου· ἐπελθὼν δὲ αἶφνης λαίλαψ βιαία τὴν ἀποσπᾶ ριζηδὸν καὶ τὴν ἀνατρέπει, καὶ αὐτὴ πίπτει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ βύακος τοῦ ὁποίου τὰ διαφυγῆ ὕδατα παρεῖχον ἄλλοτε τὴν δρόσον καὶ τὸν χυμὸν εἰς τὰς ρίζας τῆς. Ἰδοὺ μέρος τῆς Ὀμηρικῆς συγκρίσεως μὲ τὰς θελατικὰς τῆς λεπτομερείας.

..... ἔρως ἐριθαλὲς ἐλαίης
καλόν, ταλαίαν· τὸ δὲ τε πνοαὶ δονέουσιν
παντοίων ἀνέμων, καὶ τε βρῆαι ἀνθεὶ λευκῆ.

Νομίζει τις ὅτι ἀκούει τῶν πνοῶν τῶν ἀνέμων ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῆς μικρᾶς ἐλαίης.

Ἡ Ἱερὰ Γραφή δι' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχει εἰμὴ μίαν μόνην εἰκόνα· ὁ ἀσεβής, λέγει, θέλει ξηρανθῆ ὡς ἀρτιβλαστῆς ἄμπελος, ὡς ἡ ἐλαία ἥτις ρίπτει τὸ ἄνθος τῆς· αὐτὴν γὰρ δὲ ὡς ὁμοῦς πρὸ ὥρας, ἐκπέσοι δὲ ὡς ἄνθος ἐλαίης. Ἡ γῆ, κράζει ὁ μεγαλοφρονότατος Ἡσυχίας, θέλει κλονηθῆ ὡς ἀνθρωπος μέθυρος, καὶ θέλει παραφερθῆ ὡς σκηνὴ μόνον δι' ὀλίγας ὥρας στηθεῖσα· αὐτὴν γὰρ δὲ ὡς ὁ μεθύων καὶ κραιπαλῶν, καὶ σεισθήσεται ὡς ὀπωροφυλάκιον ἡ γῆ. »

Ἰδοὺ ὕψος ἀντίθετον· εἰς τὴν φράσιν καὶ σεισθήσεται τὸ πνεῦμα μένει ἐκκρεμὲς καὶ προσδοκᾷ μεγάλην τινὰ σύγκρισιν, ὅταν ὁ προφήτης προσθέτῃ ὡς ὀπωροφυλάκιον. Βλέπομεν λοιπὸν τὴν γῆν ἥτις μᾶς φαίνεται τὸσον εὐρύχωρος, ἀναπτυσσομένην ἐπὶ τοῦ αἵματος ὡς μικρὰν σκηνήν, καὶ ἔπειτα παραπαφερομένην μεθ' ὁρμῆς ἀπὸ τὴν παντοδύναμον ἐκείνην χεῖρα ἥτις ἐνέτεικεν αὐτὴν ὡσεὶ δέσφιν, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἡ σειρὰ τῶν αἰώνων μάλιστα εἶνε ὡς νύξ ταχέως παρερχομένη.

Τὸ δεύτερον εἶδος τῆς συγκρίσεως, τὸ ὁποῖον ἀπεδώκαμεν εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, τοῦτέστιν ἡ ἐκτεταμένη σύγκρισις, ἀπαντᾶται ἐπίσης εἰς τὸν Ἰωβ. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὑπὸ ἡλίου καὶ ἐκ σαπρίας αὐτοῦ ὁ ῥάδαμος αὐτοῦ ἐξελεύσεται· ἐπὶ συναγωγὴν λίθων κοιμάται, ἐν δὲ μέσῳ χαλίκων ζήσεται· ἐὰν καταπύρ, ὁ τύπος ψεύσεται αὐτόν, οὐχ ἐώρακα τοιαῦτα. » — Ὡς ἴδῃς τὸν ἀσεβὴ διαπερασμένον ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν πρὶν ἀκόμη ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, καὶ τὰ βλαστάρια τοῦ κήπου τοῦ σαπισμένα· ἐνδραυεὶ συνεχθῶς εἰς τοὺς σωροὺς πετρῶν, καὶ ἀπὸ σκληρὰ ὡς αὐτὸν χαλίκια σχηματίζει τὴν στρωμνὴν του· ἐὰν τὴν ἀποσπᾶσθαι ἀπὸ τὴν θέσιν του, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τύπος του θὰ τὸν ἀρνηθῇ λέγων, δὲν σὲ γνωρίζω.

Πόσον ἡ σύγκρισις αὕτη, ἡ μᾶλλον τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἐπεκτάσεως, εἶνε ἀξιοθαύμαστος! Τοιοῦτο τριπλῶς τοὺς κακοὺς ἀπαρνοῦνται καὶ αὐταὶ αἱ ἀκρποὶ καρδίαι των, καὶ ἡ συναγωγὴ αὐτὴ τῶν λίθων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐν τῇ ἐνόχῳ εὐζωίᾳ των ρίπτουσιν ἀφρόνως τὰς πλεκτάνας των· οἱ χαλίκους οὗτοι, ἀποτελοῦσι περιπλέον καὶ εἶδος τι προσωποποιήσεως σχεδὸν ἀγνώστου εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ἰωνίας.

Ὁ Ἰεζεκιὴλ προλέγων τὴν καταστροφὴν τῆς Τύρου, κράζει· « ἐν τῷ σπᾶσαι μάχαιραν ἐν μέσῳ

σου σεισθήσονται αἱ νῆσοι, καὶ φοβηθήσονται αἱ νῆες ἀπὸ ἡμέρας πτώσεώς σου. — Τὰ πλοῖα θὰ τρέμωσιν ὅποταν θὰ ἦσιν κυριευμένα ἀπὸ τρόμον, καὶ αἱ νῆσοι θέλουσιν ἐκπλαγῆ ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης βλέπουσαι ὅτι κἀνεὶς δὲν ἐξέρχεται ἀπὸ τοὺς λιμένας σου. — Ὑπάρχει τρομερότερον τι ἀπὸ τὴν εἰκόνα ταύτην; νομίζει τις ὅτι βλέπει τὴν πόλιν ἐκείνην, ἄλλοτε τὸσον ἐμπορικὴν καὶ τὸσον κατοικήσιμον, ὁρθὴν ἀκόμη μὲ τοὺς πύργους καὶ τὰ οἰκοδομήματά της, ἐν ᾧ ψυχὴ ζωσα δὲν διέρχεται τὰς ἐρήμους ὁδοὺς της, καὶ κἀνὲν πλοῖον δὲν διαπλέει τοὺς ἐγκαταλειμμένους λιμένας της.

Μεταβῶμεν εἰς τὰ παραδείγματα τῆς διηγήσεως, ὅπου θέλομεν εὐρεῖ ἠνωμένα τὸ αἶσθημα, τὴν περιγραφὴν, τὴν εἰκόνα, τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀρχαιότητα τῶν ἡθῶν. Τὰ πλέον περίφημα τεμάχια, καὶ τὰ πλέον διακεκριμένα καὶ ἐξοχα χωρία τοῦ Ὀμήρου, ἀπαντῶνται σχεδὸν λέξιν πρὸς λέξιν εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, πάντοτε μὲ ὑπεροχὴν ἀναμφισβήτητον.

Ὁ Ὀδυσσεὺς κάθηται εἰς συμπόσιον τοῦ βασιλέως Ἀλκινόου, καὶ ὁ Δημόκριτος ψάλλει τὸν πόλεμον τῆς Τρωάδος καὶ τὰς συμφορὰς τῶν Ἑλλήνων.

Ταῦτ' ἄρ' αἰεὶ δὲ αἰεὶ περιλυτὴ· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς

.....
..... κατὰ κράτα καλυψάμενος γοῶσκειν.

Ὁ Ὀδυσσεὺς λαμβάνων εἰς τὰς στιβαρὰς χεῖράς του μίαν ἄκραν τοῦ μεγαλοπρεποῦς πορφυροῦ φορέματός του, τὸ ἔφερε πρὸς τὴν κεφαλὴν του διὰ νὰ καλύψῃ τὸ εὐγενὲς πρόσωπόν του, καὶ οὕτως νὰ κρύψῃ ἀπὸ τοὺς Φαίακας τὰ δάκρυα τὰ ὁποῖα ἔτρεχον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του· ὅταν ὁ θεῖος αἰετὸς ἔπαυε τὸ ἄσμα του, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσφύγγιζε τὰ δάκρυά του, καὶ λαμβάνων ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐν ποτήριον ἔλαμνε σπονδὰς εἰς τοὺς θεοὺς· ὅποταν δὲ ὁ Δημόδοκος ἤρχιζεν ἐκ νέου τὴν ἐξακολούθησιν τῶν στίχων του, κατὰ παράκλησιν τῶν ἀρίστων ἐκ τῶν Φαίακων, οἵτινες ἦσαν καταγοητευμένοι ἀπὸ τὰ ἄσματά του, ὁ Ὀδυσσεὺς πάλιν καλυπτόμενος ἤρχιζε τοὺς θρήνους του. »

Τοιαῦτα εἶνε αἱ φυσικαὶ αὐταὶ ὠραιότητες αἵτινες, ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα, προσέφερον εἰς τὸν Ὀμηρον τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων νόων. Δὲν θεωρεῖται ποτὶς ὡς προσβολὴ εἰς τὴν ἀντίκρυ τὸ νὰ νικηθῇ κατὰ τὰς τοιαύτας εἰκόνας μόνον ἀπὸ ἀνθρώπους γράφοντας ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον νικημένος, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ κημμία πρόφασις (ὑπεκφυγὴ) εἰς τὴν κριτικὴν.

Οἱ πωλήσαντες τὸν Ἰωσήφ, ἀδελφοὶ τοῦ ισχυροῦ τούτου ἀνδρός, ἐπιστρέφουσι πρὸς αὐτὸν χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσωσι, καὶ τῷ φέρουσι τὸν νέον Βενιαμὴν τὸν ὁποῖον τοῖς εἶχε προλαβόντως ζητήσῃ. « Ὁ Ἰωσήφ τοὺς ἐχαιρέτησε, λέγει ἡ Γραφή, μὲ πρόσωπον φαιδρὸν, καὶ τοὺς ἠρώτησεν· ὁ πατήρ σας, ὁ γέρον αὐτοῦ περὶ τοῦ ὁποίου μοὶ λέγετε, ζῇ

ἀκόμη, εἶνε καλὰ; Ἐκείνοι δὲ τῷ ἀπεκρίθησαν ὁ πατήρ μας, ὁ δούλος σου, ζῇ ἀκόμη καὶ ὑγιαίνει καὶ κύψαντες μέχρις ἐδάφους τὸν ἐπροσκύνησαν. Ὁ Ἰωσήφ, ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς, βλέπει τὸν Βενιαμίν, ὁμομήτριον ἀδελφὸν τοῦ ἐκ τῆς Ῥαχὴλ, καὶ τοῖς λέγει· αὐτὸς δὲν εἶνε ὁ νεώτερος ἀδελφός σου; περὶ τοῦ ὁποίου μὲ εἶχες ἀναφέρει; Τέκνον μου, ἔπειτα ἐπρόσθεσεν ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτόν, παρκαλῶ τὴν Θεὸν νὰ σοὶ ᾔνε πάντοτε βοηθός. Καὶ σπεύσας ἐξῆλθε, διότι ἐπαράσσοντο τὰ ἐντόσθια του ἐνῷ εἶδεν τοὺς ἀδελφούς του, καὶ δὲν ἠδύνατο πλῆρον νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά του· εἰσελθὼν λοιπὸν εἰς ἓν ἄλλο δωμάτιον ἐκλαυσε· καὶ ὅτ' οὗ ἐνέψυε τὸ πρῶτον ὡς ἐπανερχετο, καὶ κρατῶν τὸν ἐαυτὸν τοῦ λέγει εἰς τοὺς δούλους του· δόσατε εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσιν ὃ.

Ἰδοὺ τὰ δάκρυα τοῦ Ἰωσήφ εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὰ δάκρυα τοῦ Ὀδυσσεύς· ἰδοὺ ὠραιότητες παρομοιάζουσαι, ἀλλ' ἐν τούτοις πόση διαφορά πάθους μετὰ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης! Ὁ Ἰωσήφ κλαίων ὅταν εἶδε τοὺς ἀγαρίστους ἀδελφούς του καὶ τὸν νέον καὶ ἀβῶον Βενιαμίν, ὁ τρόπος ἐκεῖνος τοῦ ζυγεῖν νέαν διὰ τὸν πατέρα του, ἡ ἀξιάχαστος ἐκείνη ἀπλότης, ἡ ἀνάμιξις τῆς πικρίας καὶ τῆς γλυκύτητος, εἶνε πράγματα ἄρρητα. Τὰ δάκρυα τῶντι ἔρχονται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, καὶ αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς συγκεκινημένους καὶ ἐτοιμούς νὰ κλαύσωμεν ὡς ὁ Ἰωσήφ.

Ὁ Ὀδυσσεύς, κεκρυμμένος ἤδη παρὰ τῷ Εὐμαίῳ, φανερόνεται εἰς τὸν Τηλέμαχον· ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν κλύβην τοῦ ποιμένο· τούτου, ρίπτει τὰ ῥάκη του, καὶ ἀναλαμβάνων τὴν ὠραιότητά του δι' ἀπλῆς προσφύσεως τῆς θυματούργου ῥάδιου τῆς Ἀθηνᾶς, εἰσέρχεται μεγαλοπρεπῶς ἐνδεδυμένος.

..... ἑτάπει δὲ μιν φίλος υἱός·
.....
ἀλλ' εἴοι μοι, ζεῖνε, φάνης νέον ἢ πέραιον.

Ὁ ἡγαπημένος υἱός του ἐκπλήττεται, καὶ σπεύδει νὰ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπόν του, φοβούμενος μήπως αὐτὸς εἶνε κύνεις θεός. Βιάζων δὲ τὸν ἐαυτὸν τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ, τῷ ἀπευθίνει τοὺς πτερωτοὺς τούτους λόγους· Εἶνε, πολὺ διαφορετικὸς μοὶ φαίνεται παρ' ὅ,τι ἦσο πρότερον μὲ τὰ εὐτελῆ ἐκεῖνα ῥάκη, νομίζει τις ὅτι εἶσαι ἄλλος παρὰ ὁ πρὶν δυστυχής. Βεβαίως εἶσαι κύνεις ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας τὸν Ὀλύμπου θεούς· ἀλλὰ σὲ καθικετεύω, γενοῦ Ἰλαεὺς εἰς ἡμᾶς, καὶ δὲν θέλομεν λείψει πρὸς ἀμοιβὴν νὰ σοὶ προσφέρωμεν ἱερὰ ὀλοκαυτώματα, καὶ μὲ ἀναθήματα πολύτιμα θέλομεν σταλίσαι τὸν ναόν σου. Ὁ δὲ θεὸς Ὀδυσσεύς, συγχωρῶν τὴν πλάνην τοῦ υἱοῦ του, ἀπακρίνεται· Δὲν εἶμαι ἐγὼ θεός· διὰ τί μὲ παρομοιάζεις τὸν θνητὸν μὲ τοὺς ἀθανάτους; εἶμαι ὁ πατήρ σου, διὰ τὸν ὁποῖον ὑποφέρεις μυρία βάσανα καὶ ὕδρεις ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα λέγων ἐναγκαλιέσθαι τὸν υἱόν του, καὶ τὰ δάκρυά του, τὰ ὁποῖα μόλις μέχρι τοῦδε ἤ-

δυνήθη νὰ κρατήσῃ, ῥέοντα ἀπὸ τὰς παρειάς του κατέβρεχον τὴν γῆν. »

Θέλομεν ἐπανέλθαι εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην, ἅρ' οὗ πρῶτον ἴδωμεν τὴν τοῦ Ἰωσήφ πρὸς τοὺς ἀδελφούς του.

(Ῥεπεται τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ (*).

— 222 —

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Κ. Χριστόπουλος, ὑπουργὸς τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως, ἐπέστησεν ἰδίως τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἐνὸς τῶν ἀξιολογωτέρων καὶ περιεργωτέρων ἐρείπιων τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ Θεάτρου τοῦ Ἡρώδου. Τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης τὴν ἀτελεστάτην περιγραφὴν συμπληροῖ διάγραμμα ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν φιλοπονίαν τοῦ Κ. Σεργίου Ἰδάνου, ἐξόχου ἀρχιτέκτονος Ῥώσου, ὅστις ἐπὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἐπεδύμησε ἐν Ἀθήναις.

Δέκα καὶ ὀκτὼ αἰῶνας ἔκειτο ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του, τὸ μεγαλοπρεπὲς Θεᾶτρον, ὅπερ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἀνήγειρεν ἐπὶ Νέρβᾳ, εἰς μνήμην τῆς συζύγου του Ῥηγίλλης. Τὸ κτίριον τοῦτο δὲν ὑπῆρχεν ἔτι ὅτε ὁ Πausanias περιηγήθη τὴν Ἀττικὴν, ὅθεν εἶδεν αὐτὸ βραδύτερον μόνον, καὶ μνημονεύει αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐας βιβλίῳ του.

Ὁ συγγραφεὺς αὗτος ὁ τοσοῦτον φειδωλὸς εἰς τοὺς ἐπαίνους τῶν παρ' αὐτοῦ περιγραφομένων μνημείων, λέγει ὅτι τὸ ἱερθεῖον ταῦτο ἦν τὸ ἀξιολογώτατον τῶν ἐν Ἑλλάδι, « μεγέθει γάρ καὶ τὴν πᾶσαν ὑπερῆρε κατσκευὴν » (Pausan. VII. 20).

Πρὸ τινων ἔτι ἐτῶν τοῦ Θεάτρου τούτου δὲν ἐρχίνετο ἄλλο ἢ τὸ ἄνω μέρος τοῦ τοίχου τοῦ μετασκευασθέντος, καὶ τινες ἀψίδες, ὧν, κατ' ἐμέ, αἱ μὲν ἦσαν θύραι, αἱ δὲ παράθυρα. Ἡ δὲ Ἀρχαιολογικὴ τῶν Ἀθηνῶν Ἐπιτροπὴ, ἐπεχείρησεν αὐτόθι ἀνασκαφὰς ἐν ἔτει 1849, ἐξ ὧν ὁ μνησθεὶς τοίχος ἀναφάνη βαθύτερον, καὶ ἀνεκκλήρθη καὶ μέρος τῆς κυρίως οἰκοδομῆς τοῦ δυτικοῦ μέρους τοῦ Θεάτρου. Τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων εἶχον δημοσιεύσει σύντομον ἔκθεσιν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ῥώμης (τόμ. XXI. σελ. 171 καὶ ἐπόμε.), σήμερον δὲ ἀνεκτάκη καὶ ἐκαθαρίσθη πᾶσα ἡ ἐσωτερικὴ ἔκτασις τοῦ Θεάτρου, καὶ ἀπεκατέστη μέγιστος ὄγκος χώματος, 15 μέτρων βάθους, μέχρι τοῦ ἐδάφους τῆς ὀρχήστρας καὶ μέχρι τῶν ἐδωλίων τοῦ κόλπου.

Ἡ μεγάλη διάμετρος τοῦ Θεάτρου τούτου ἦτο,

(*) Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον ἐγγράφη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀ. Ῥ. Παγκαλῆ καὶ ἐδημοσιεύθη ἰταλιστὶ ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει ἐκδομένῳ *Bulletino archeologico* κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἔτους· μεταφράσθη δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου συντάγτου ἡμῶν Κ. Κ. Πάπ.